

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

N. Nehrych,
a graduate student of the Academy of Municipal Management

FEATURES OF INVESTMENT AND CONSTRUCTION SECTOR IN UKRAINE

Обґрунтовано концепцію розвитку і розміщення підприємств інвестиційно-будівельної сфери в Україні території пов'язано зі стратегічним плануванням економічного регіонального розвитку окремо взятої території. Масштабне будівництво найчастіше пов'язано безпосередньо зі створенням значущих виробничо-будівельних комплексів у регіоні, розвитком його інфраструктури, а також з подальшим розвитком виробничих сил. Зазначено, що підприємства будівельної індустрії, а також складські та обслуговуючі господарства, як правило, розташовуються поза межами населених пунктів. Виходячи з цього, при розробці перспектив розвитку та формування територіальної організації інвестиційно-будівельної сфери в Україні слід передбачати збільшення тривалості шляху для перевезення продукції підприємств. Узагальнено вітчизняний та зарубіжний управлінський досвід, на основі системного підходу до територіальної організації, був розроблений удосконалений концептуальний підхід розвитку методологічних основ управління суб'єктами регіональної інвестиційно-будівельної сфери.

The concept of development and deployment of enterprise investment and construction sector in Ukraine territory due to the strategic planning of regional development of a particular area. Large-scale construction is often directly related to the creation of significant industrial and construction facilities in the region, the development of its infrastructure and the further development of productive forces. It is noted that the company building industry, as well as storage and service management, usually located outside the settlements. Therefore, the development prospects of development and a territorial organization of investment and construction sector in Ukraine should include increasing the length of the road for transportation products businesses. Overview domestic and international management experience, based on a systematic approach to territorial organization, developed an improved conceptual approach of methodological foundations of management entities of regional investment and construction industry.

Ключові слова: інвестиційно-будівельна сфера, виробничо-будівельні комплекси, територіальні організації, матеріально-технічні бази, територіальне планування.

Key words: investment and construction sector, industrial and building complexes, the territorial organization of logistics, territorial planning.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ І ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Обґрунтування концепції розвитку і розміщення підприємств інвестиційно-будівельної сфери в Україні

території пов'язано зі стратегічним плануванням економічного регіонального розвитку окремо взятої території. Значний резерв розвитку ховається в досягненні оптимального рівня в поєднанні екстенсивних та інтенсивних показників інтенсифікації будівельного виробництва в регіоні. Забезпечити оптимальність вка-

заного поєднання можна лише, враховуючи спільність інтересів галузі і території. При цьому інтереси повинні здійснюватися через інвестування в матеріально-технічну базу підприємств інвестиційно-будівельної сфери на конкретній території, а також через раціональне розвиток і грамотне регіональне розміщення виробничих сил. Також необхідно брати до уваги той факт, що в основі ефективності функціонування лежать такі умови, як: природні фактори, соціально-економічні особливості та виробничо-технічні фактори. Потім на рівні регіону, з огляду на об'єктивну економічну ситуацію, приймаються програми (стратегічні рішення) на майбутнє. Ці програми визначають загальні обсяги інвестицій і найбільш важливі регіональні будівельні проекти.

Слід також зазначити, що вирішення стратегічних завдань розвитку регіональної інвестиційно-будівельної сфери повинно здійснюватися з урахуванням і галузевих та регіональних особливостей. Складна інвестиційно-будівельна сфера з безліччю ступенів, галузей і супідрядних підрозділів, як правило, лмає ягати в основу забезпечення тактичних рішень стратегічних планів і визначення способів їх виконання. Специфіка ж функціонування інвестиційно-будівельної сфери в Україні території, виходячи з їх галузевої та територіальної організації, відбивається в складних багаторівневих пересічних вертикальних і горизонтальних функціональних зв'язках між суб'єктами інвестиційно-будівельної сфери і суміжних галузей.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Вирішенням питання щодо проблематики державного регулювання інвестиційно-будівельною сферою займалися представники вітчизняної науки державного управління є Н. Александрова, В. Авер'янов, О. Андрійко, Голосніченко, І. Грицьак, Р. Калюжний, І. Є. Додін, А. Комзюк, Ю. Ковбасюк, Розпутенко, В. Князєв, І.Г. Ситник, В. Шкарупа та ін.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розглянути інвестиційно-будівельну сферу у теоретико-економічному плані як систему відносин між учасниками інвестиційно-будівельного циклу із приводу освоєння ресурсів і створення матеріальних і інших благ.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Покажемо схему управління вмістом пакету прямих інвестицій і проектів в будівництві (ППіПБ), спираючись на розглянуті вище принципи аналізу та управління інвестиційною діяльністю. Інвестор заздалегідь визначає межі, в рамках яких відбувається поділ складових пакету по рівням ризику, терміну окупності та прибутковості. Таким чином, формуються різні кластери, тобто безлічі близьких один одному за своїми характеристиками об'єктів інвестування, з яких формується

ППіПБ з необхідними характеристиками. Кожному такому кластеру в залежності від ситуації, що склалася в економічному середовищі і її стійкості відводиться певний фіксований вагу (частка) в формованому інвестиційному пакеті. Ця частка залишається постійною з плином часу до зміни ситуації, що характеризує стан економічного середовища. При цьому склад пакета може змінюватися під впливом таких основних факторів [1, с. 96]:

- при зміні макроекономічної ситуації економічного середовища в регіоні та країні;
- при уточненні цільових установок і критеріїв інвестора в міру поповнення знань про поточну ситуацію економічного середовища і перспективи її розвитку;
- у разі змін, що відбулися з проектом, що входять до складу пакета.

Поєднання зазначених вище факторів, що характеризують поточний стан економічного середовища, визначає ситуацію, на яку спирається інвестор в процесі прийняття управлінських рішень незалежно від обраної схеми управління.

У зв'язку з цим, визначення концептуальних основ методології управління інвестиційно-будівельною сферою регіону, виявлення специфіки територіальної організації цієї сфери, а також дослідження тенденцій її розвитку в економіці регіону вимагають більш докладного вивчення.

Якщо ж говорити про розвитку регіональної інвестиційно-будівельної сфери, то тут слід враховувати локальні (районні) особливості потенціалу промислового сектора, перспективність освоєння мінерально-сировинної бази та можливості комплексного використання родовищ мінеральної сировини та промислових відходів.

Зазначені компоненти розвитку і функціонування регіональної інвестиційно-будівельної сфери і окремих її об'єктів, а також облік локальних особливостей потенціалу промислового сектора сприяють:

- концентрації виробництва на території регіону,
- продуманому поєднанню інтересів галузі і регіону,
- створення розвиненої інфраструктури в регіоні.

При цьому економічне прогнозування і стратегічне планування розвитку інвестиційно-будівельної сфери (ІБС) в Україні мають свої характерні риси, які обумовлені кількома чинниками:

- соціально-економічною значимістю ІБС в Україні,
- особливостями інвестиційного процесу в ІБС в Україні,
- особливостями формування і функціонування суб'єктів ІБС в Україні,
- особливостями простого і розширеного відтворення ІБС в Україні в умовах ринку.

Сучасна наука визначає наступні основні положення при розробці плану розвитку інвестиційно-будівельної сфери регіону в сучасних умовах [2, с. 48] (рис. 1).

Якщо говорити про особливості функціонування інвестиційно-будівельної сфери України, то воно зу-

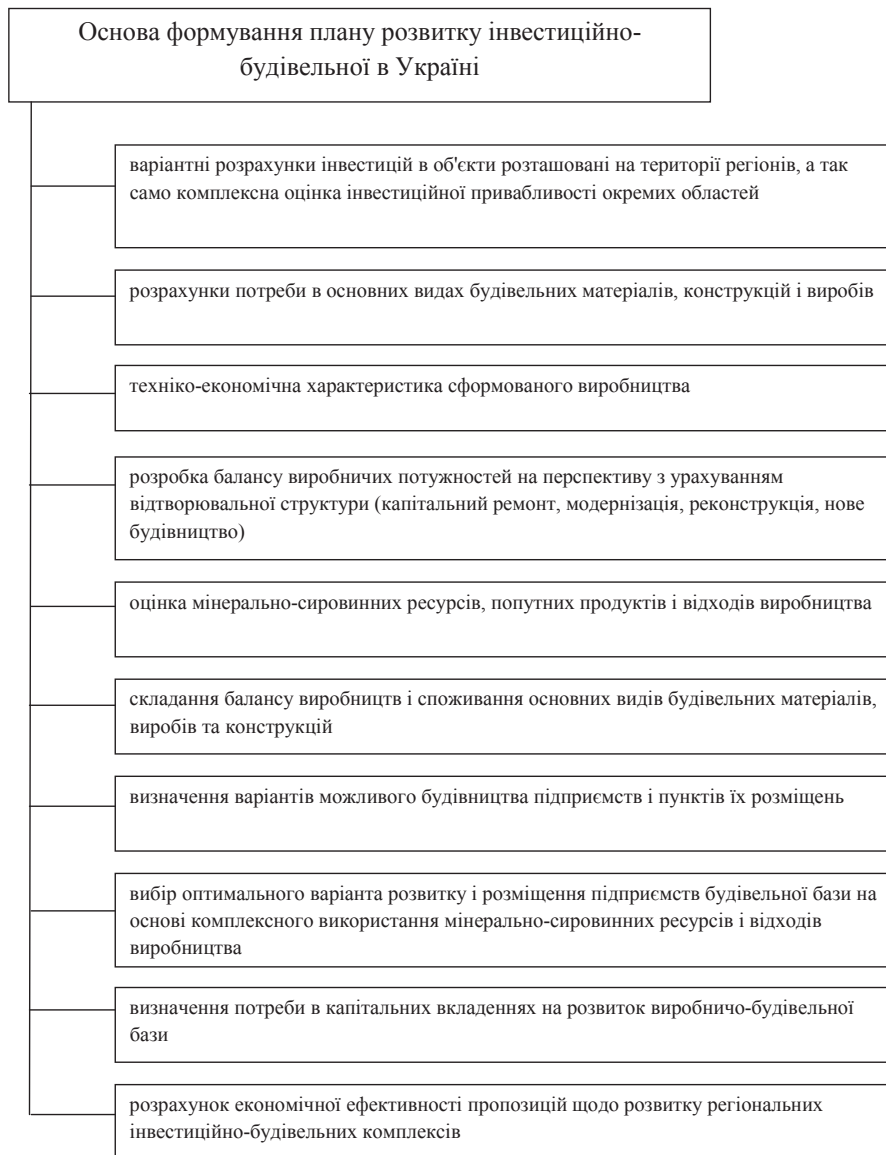

Рис. 1. Основні положення при розробці плану розвитку інвестиційно-будівельної сфери в Україні

мовлено формуванням специфічних характеристик об'єктів прогнозування та стратегічного планування, а також умови, які повинні бути враховані при плануванні економічного розвитку країни. До таких специфічних особливостей можна віднести наступні [3] (рис. 2).

Основні принципи розвитку регіональної інвестиційно-будівельної сфери. Розробка комплексного плану розвитку інвестиційно-будівельної сфери країни передбачає використання загальних наукових методик і принципів перспективного планування економіки регіонів. При цьому в основі визначення ролі і місця кожного фактора лежать природні умови, а також соціально-економічні та географічні особливості. Масштабне будівництво найчастіше пов'язано безпосередньо зі створенням значущих виробничо-будівельних комплексів в регіоні, розвитком його інфраструктури, а також з подальшим розвитком виробничих сил. Також побічно розвивається суспільне виробництво, і додатково залучаються природні і трудові ресурси.

Для того, щоб скоротити терміни будівництва, знизити його вартість і підвищити ефективність, необхідно розміщувати матеріально-технічні бази в тих же районах, де зосереджені об'єкти. Слід також враховувати, що підприємства будівельної індустрії, а також складські та обслуговуючі господарства, як правило, розташовуються поза межами населених пунктів. Виходячи з цього, при розробці перспектив розвитку та формування територіальної організації ІБС в Україні слід передбачати збільшення тривалості шляху для перевезення продукції підприємств.

Також необхідно відзначити той факт, що розвиток і розміщення великої частини підприємств будівельної індустрії в тому чи іншому регіоні залежить від того, чи розташовані в цьому районі родовища будматеріалів. Також для регіонального розміщення та розвитку будівельних підприємств важливий рівень розвитку транспортної інфраструктури.

Модифікування форм і методів територіального планування основних ланок ІБС в Україні, а також мо-

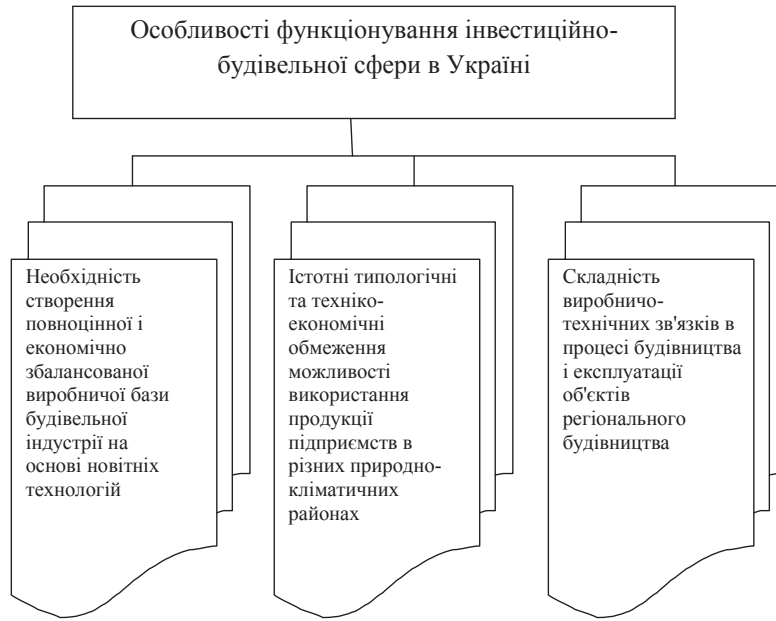

Рис. 2. Особливості функціонування інвестиційно-будівельної сфери в Україні

дифікування принципів їх розміщення залежать від ступеня вдосконалення організації управління строй виробництва з обов'язковим урахуванням місцевих умов. Основними ж чинниками впливу на територіальне планування ІБС в Україні є наступні:

— рівень розвитку соціально-економічної сфери обраних територій регіону (мова йде про промислове

виробництво, привабливості території для інвесторів і ін.);

- наявність сировини для строй виробництва;
- ступінь розвитку основних видів інфраструктури: транспортної, інженерної, електромережної;
- наявність складів і будівельних баз, а також рівень їх концентрації;

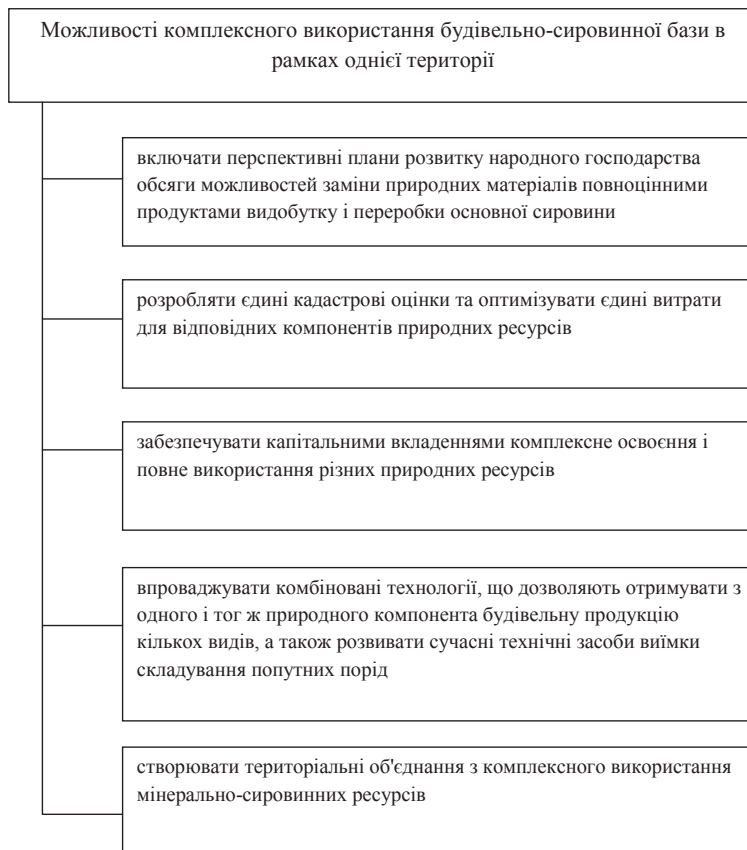

Рис. 3. Можливості комплексного використання будівельно-сировинної бази в рамках однієї території

— кваліфікаційний рівень трудових ресурсів і їх достатність;

— існування виробничих потужностей в регіоні та тощо.

Також необхідно зазначити, що в сучасних умовах необхідно посилення диверсифікації та універсалізації строй виробництва, також необхідний розвиток здорової конкуренції в інвестиційно-будівельній сфері і раціональне укрупнення окремих підсистем ІБС в Україні. Приклад укрупнення — комплексне використання цементу, цегли, бетону, нерудних матеріалів і інших супутніх продуктів видобутку та переробки матеріалів для підприємств будівельної сфери. Проведені розрахунки [4, с. 81] показують, що таке комплексне використання будівельної сировинної бази в рамках однієї території дає наступні можливості, позначені на рисунку 3.

За наявності економічної самостійності суб'єктів ІБС в Україні необхідна така модель управління і менеджмент-методи, які змогли б забезпечити їм достатню ефективність, конкурентоспроможність і стабільність на ринку.

Взявши за основу результати аналізу основних сучасних наукових підходів до стратегічного менеджменту та узагальнення вітчизняного та зарубіжного управлінського досвіду на основі системного підходу до територіальної організації, був розроблений удосконалений концептуальний підхід розвитку методологічних основ управління суб'єктами регіональної інвестиційно-будівельною сферою [5, с. 125]. При загальному розгляді ІБС в Україні, як об'єкта управління можна виділити 4 основні типи менеджмент-моделей для різних суб'єктів економіки:

- модель раціональної бюрократії;
- модель складної ієрархії;
- модель підприємства — колективу, що характеризується поділом праці;
- модель підприємства — ілюстрація концепції зацікавлених груп.

Однак аналіз суб'єктів показує, що в реальності відсутні приклади реалізації будь-якої певної менеджмент-моделі. При цьому очевидним є той факт, що сучасна економіка, конкурентоздатною динамічна, вимагає наявності такої моделі, яка б була відкритою і складною системою з результатами діяльності, що визначаються по системному ефекту.

Головна ідея такого підходу до побудови моделі функціонування ІБС в Україні полягає у визнанні трьох основних правил [6, с. 91]:

1. Регіональна ІБС — це відкрита складна система зі стохастичним характером.
2. Система, її елементи і підсистеми взаємопов'язані і взаємозалежні від зовнішньої нестабільного економічного середовища.
3. Мета управління системою цього типу — забезпечення її стабільності, надійності і посилення адаптаційних якостей в умовах ринку.

Взявши на озброєння досвід розвитку країн зі сформованою економікою і рівень організації по територіях провідних світових економічних систем, не-

обхідно удосконалити існуючу систему управління регіональною інвестиційно-будівельною сферою, для якої необхідно розробки нового концептуального підходу в розвитку методології управління з метою підтримки стабільності роботи в динамічному середовищі.

Література:

1. Институциональная экономика: учеб. пособ. / [Под рук. академика Д.С. Львова]. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 318 с.
2. Семенов В.Ф. Інноваційна стратегія ефективного використання економічного потенціалу регіону / В.Ф. Семенов // Формування ринкової економіки: [збірник наукових праць], у 2-х ч. — К.: КНЕУ, 2011. — Ч. 1. — С. 46—55.
3. Klein Peter G. New Institutional Economics / Peter G. Klein // Encyclopedia of Law and Economics. — P. 456—489 [Electronic resource]. — Available from: <http://encyclo.findlaw.com/0530book.pdf>
4. Asaul A.N., Ivanov S.N. Structure of Transactional Costs of Business Entities in Construction // World Applied Sciences Journal 23 (Problems of Architecture and Construction). — 2013. — P. 80—83.
5. Семенов В.Ф. Використання потенціалу нової економіки при формуванні регіональних інноваційних структур: монографія / В.Ф. Семенов, О.В. Басюк. — Одеса: Атлант, 2013. — 356 с.
6. Федуллова Л. Концептуальні модель інноваційної стратегії України / Л. Федуллова // Економіка і прогнозування. — 2012. — № 1. — С. 87—100.

References:

1. Lvov, D. S. (2001), *Institutsionalnaia ekonomika* [Institutional Economics], Infra-M, Moscow, Russia, 318 p.
2. Semenov, V. F. (2011), "Innovative Strategies for effective use of the economic potential of a region", *Formuvannia rynkovoï ekonomiky* [Formation of a market economy], *Zbirnyk naukovykh prats v 2 vol.*, KNEU, Ukraine, vol. 1, pp. 46—55.
3. Klein, Peter G. *New Institutional Economics*, *Encyclopedia of Law and Economics*, pp. 456—489, available at: <http://encyclo.findlaw.com/0530book.pdf> (access date 27.02.14).
4. Asaul, A.N. Ivanov, S.N. (2016), *Snizhenie Transaktsionnykh Zatrata v Stroitel'stve za schet Optimizatsii Informatsionnogo Prostranstva* [A Decrease of Transactional Costs in Construction due to the Optimization of the Informational Space]. St._Petersburg, IPEV [in Russian].
5. Semenov, V. F. and Basiuk, A. V. (2013), *Vykorystannia potentsialu novoi ekonomiky pryformuvanni regionalnykh innovatsiinykh struktur* [Using the potential of the new economy in the formation of regional innovation structures of organization and management], monograph, Odessa, Ukraine, 356 p.
6. Fedulova, L. (2012), "Conceptual model innovation strategy of Ukraine", *Ekonomika i prognozuvannia*, no. 1, pp. 87—100.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2016 р.